

Ammatillisen aikuiskoulutuksen rahoitus taite- kohdassa

Jorma Sinkkonen

Asiantuntija, YTM

Jyväskylän ammattikorkeakoulu,
ammattillinen opettajakorkeakoulu
jorma.sinkkonen@jamk.fi

Tiivistelmä

Ammatillisen aikuiskoulutuksen asema osana suomalaista koulutusjärjestelmää on kehittynyt rahoitusjärjestelmän muutosten mukana. Kurssimuotoisen ammatillisen aikuiskoulutuksen rahoitusta ja samalla ammatillista aikuiskoulutusta ryhdyttiin kehittämään voimakkaasti 1970-luvulla. Seuraavalla vuosikymmenellä ammatillista aikuiskoulutusta alettiin suunnata markkino-ohjattuun suuntaan. 1990-luvun alussa myös työvoimapolitiittisen koulutuksen rahoitus siirrettiin hankintamenettelyn piiriin.

Vuosituhanen vaihtuessa palattiin osittain valtionosuusjärjestelmään ja omaehtoisen aikuiskoulutuksen hankintajärjestelmä lopetettiin. Oppisopimusjärjestelmää alettiin kehittää ja siitä alkoi kasvaa vähitellen merkittävä aikuiskoulutuksen toteuttamis- ja rahoitusmuoto. Työvoimakoulutuksen hankinnassa kilpailuttamismenettelyä tehostettiin.

Valtiontalouden kestävyysvajeen seurauksena tullaan lähivuosina leikkaamaan ammatillisen koulutuksen rahoitusta. Merkittävimmät leikkaukset koskevat oppilai-

tosten perustutkintoon valmistavaa koulutusta. Tällä tulee olemaan huomattavia vaikutuksia aikuisten perustutkintokoulutukseen. Sitä, mitä vaikutukset ovat, ei voida tässä vaiheessa muuta kuin arvata. Rahoituksen pienentyessä ammatillisen lisäkoulutuksen määrät tulevat pieneneään sekä oppilaitosmuotoisessa koulutuksessa että oppisopimuskoulutuksessa.

Hallitus on varautunut korjaamaan leikkausten negatiivisia vaikutuksia erityistoimenpiteillä, kuten nuorten aikuisten osamishjelma ja mahdollinen kansalaisten koulutustili. Vaarana on, että näillä toimenpiteillä ei voida taata riittävää ammatillisen aikuiskoulutuksen tarjontaa. Aikuiskoulutukseen tulee lisää resursseja kuluttavaa byrokratiaa ja aikuisten ohjaus- ja neuvonpalveluiden tarve kasvaa.

Avainsanat: *ammatillinen aikuiskoulutus, ammatillisen koulutuksen leikkaukset, oppisopimuskoulutus*

Abstract

The status of vocational adult education and training has developed alongside the changes in the funding system. The funding of course-based vocational education and the education and training system itself was developed actively in the 1970's. In the 1980's, vocational adult education moved towards a market-driven model. At the beginning of the 1990's, the competitive tendering procedure was expanded to the funding of labour market training.

At the turn of the millennium, the government subsidy system was partly re-adopted and the adult education procurement system was discontinued. Apprenticeship training started to gain popularity, and it gradually developed into a significant of implementation and funding system for adult education. The competitive tendering system was enhanced in labour market training.

At the beginning of the 2010's, the sustainability gap in public finances will lead to cuts in vocational education funding. The most significant cuts will affect the education leading to vocational qualifications. This will have significant impacts especially on adult education. The exact ultimate impacts can only be guessed. When funding is restricted, the volume of additional vocational education will decrease in both institutional education and in apprenticeship training.

The Finnish government is prepared to minimise the negative effects of the cuts through special measures, such as the young adults' skills programme and possible individual learning account. There is, however, danger that these measures will not guarantee sufficient vocational education and training offering. It may also mean that adult education will be increasingly burdened with bureaucracy and the need for counselling services will increase.

Keywords: *apprenticeship training, cuts in vocational education, vocational adult education*

Aikuisopiskelijalle ja aikuiskoulutukselle on olemassa useita määritelmiä. Suomessa aikuisten koulutusrakenne on muokannut aikuisopiskelijan käsitettä tarkoittamaan henkilöä, joka opiskelee erityisesti aikuisia varten suunnitellussa koulutuksessa. Henkilön ikää tai tämän aiempaa koulutushistoriaa ei aikuisopiskelijaa määriteltäessä yleensä ole huomioitu. Suomalaiselle aikuiskoulutukselle tyypillistä onkin aikuisille suunnatun opetuksen eriyttäminen nuorisoasteen opetuksesta. Aikuiskoulutusta voidaan pitää ammatillisena, kun sen päätavoitteena on antaa välittömiä valmiuksia toimia työelämän eri tehtävissä.

Julkista rahoitusta saava aikuiskoulutus jaetaan yleensä kolmeen osaan lähinnä rahoitusperustan mukaan. Omaehtoisessa koulutuksessa pääasiallisena rahoittajana on opetushallinto, työvoimakoulutuksessa TE-hallinto ja henkilöstökoulutuksessa työnantaja. Oppisopimuskoulutusta voidaan pitää omana opetushallinnon rahoittamana omaehtoisen ja henkilöstökoulutuksen väli- muotona. (Pitkänen 1999, 7 - 8). Tässä artikkelissa analysoidaan ensisijaisesti omaehtoisen ammatillisen aikuiskoulutuksen, oppisopimuskoulutuksen ja työvoimakoulutuksen julkista rahoitusta.

Varsinaisesti ammatillisen aikuiskoulutuksen kasvun voidaan katsoa alkaneen toisen maailmansodan jälkeen. Sodan päätyttyä jälleenrakentaminen ja sotakorvausten edellyttämä teollistuminen vaativat paljon ammattitaitoista työvoimaa. Rintamalta palasi miehiä, jotka olivat sodan vuoksi jääneet vaille ammatillista koulutusta. Tämä oli luonnolli-

nen paikka vahvistaa kurssimuotoista aikuisten ammatillista koulutusta. Kurssimuotoisen koulutuksen tavoitteena oli ammatillinen osaaminen, jonka hankittuaan opiskelija pystyi selviytymään tiettyissä määritellyissä työtehtävissä. Kurssimuotoisen ammatillisen aikuiskoulutuksen rahoitus perustui pääosin työvoimapolitiikan määrärahoihin (Ahonen 2012, 251 - 254).

Ammatillisen aikuiskoulutuksen nousu ja vakiintuminen osaksi koulutuspolitiikkaa

1970-lukua pidetään 1980-luvun ohella Suomessa yhtenä aikuiskoulutuksen kehittämisen merkittävimpänä ajanjaksona. Tuolloin työskenteli merkittävä määrä työryhmiä ja komiteoita, jotka linjasivat aikuiskoulutuksen perusteita tuleville vuosikymmenille. Erityisen merkittäviä olivat aikuiskoulutuskomitean (1971 - 1975) kaksi raporttia, joista jälkimäinen sisälsi selkeän ja perinpohjaisen kehittämissuunnitelman (Tuomisto 2012, 416). Kehittämistyössä keskityttiin aikuiskoulutuksen kenttään nuorisoasteen koulutuksesta irrallisena osana. Kasvavan valtiollisen suunnittelukoneiston vahvistumisen myötä aikuiskoulutus sai vahvan aseman itsenäisenä koulutusmuotona ja sen kehittäminen rauhoitettiin itsenäiseksi kokonaisuudeksi. Samalla aikuisopiskelun opetussuunnitelmia kehitettiin itsenäisinä, erityisesti aikuisia varten suunniteltuina kokonaisuuksina, joilla ei aikuisien yleissivistävää koulutusta lukuun ottamatta ollut kiinteää jatkuvuutta nuorisoasteen opetussuunnitelmarakenteeseen (Pitkänen 1999, 21; Ahonen 2012, 250).

Seuraavan vuosikymmenen kehittämiselle loi pohjan valtioneuvoston vuon-

na 1979 asettama laaja aikuiskoulutuksen kehittämisorganisaatio. Siihen kuului useita toimikuntia. Koulutuksen kehittämisellä pyrittiin vastaamaan yhteiskunnan rakennemuutoksen aiheuttamiin tuotantoelämän ja työvoimapolitiikan vaatimukseen (Tuomisto 2012, 417). Tämän seurauksena koulutustoiminta alkoi kääntyä markkinaohjatuksi 1980-luvun puolivälistä lähtien. Koulutuspalveluita ohjaisi keskitetyn suunnittelun sijasta kysyntä. Muutoksella haluttiin vastata koko työikäisen väestön osamistarpeesta johtuvaan kysyntään. Samalla ammatillisen aikuiskoulutuksen rahoitukseen alettiin luoda uusia rahoitusmuotoja työvoimapolitiittisen rahoituksen lisäksi. Vuonna 1987 annettu laki ammatillisista oppilaitoksista velvoitti kaikki ammatilliset oppilaitokset järjestämään oman alansa ammattiopeustusta myös aikuisille (1987/487).

Yksi vaihe ammatillisen aikuiskoulutuksen rahoituksessa oli läänien lisäkoulutuksen hankintajärjestelmä. Hankintajärjestelmä otettiin käyttöön 1980-luvun lopulla. Määrärahat osoitettiin lääninhallituksille käytettäväksi ammatillisen lisäkoulutuksen hankintaan koulutuksen järjestäjiltä. Ammatillista lisäkoulutusta koskevien tarjousten perusteella lääninhallitukset valitsivat ne hankkeet, joiden hankinnasta ne tekivät rahoituspäätökset. Jos lääninhallitus päätti rahoittaa tarjotun lisäkoulutuskurssin, lääninhallituksen ja koulutuksen järjestäjän välillä tehtiin hankinnasta sopimus. Vaikka rahoitusmäärät olivat varsin pieniä, tarjosi tämä rahoitusmuoto mahdollisuuden joustavien tarkasti alueelliseen tarpeeseen suunnattujen koulutusten toteuttamiseen (Pitkänen 1999).

1990-luvun alussa ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestelmä uudistui perusteellisesti. Työvoimapolitiittisen koulutuksen hankinta muuttui vuoden 1991 alussa markkinaperusteiseksi. Kun aikaisemmin kurssikeskusten menot oli maksettu kokonaan valtion varoista, tuli keskuksista tulosvastuullisia yksiköitä. Aluksi hankinnoissa käytettiin rajoitettua kilpailutusmenettelyä, jossa silloiset työvoimapiirit pyysivät tarjouksia niiltä koulutuksen järjestäjiltä, joita pitivät hankittavan koulutuksen kannalta sopivina koulutuksen toteuttajina. Perusteluista syistä, voitiin hankinnasta sopia myös suoraan koulutuksen järjestäjän kanssa. Suomen liittyttyä EU:hun työvoimapolitiittisten koulutusten kilpailutus siirtyi toteutettavaksi julkisia hankintoja koskevan lainsäädännön mukaisesti (Työministeriö 2003, 11–14; Ahonen 2012, 258).

Vuoden 1990 lain mukaan perustettujen ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten asema haluttiin varmistaa uudessa rahoituksen hankintatilanteessa (Pohjonen 2001, 36–38). Tätä tuettiin laajalla kehittämisohjelmalla ja ottamalla käyttöön erillinen toiminta-avustus. Vuonna 1991 sen suuruus oli 30 % kolmen aikaisemman vuoden toimintamenojen keskiarvosta. Vuosien mittaan toiminta-avustus pieneni ja loppui vuonna 2006. Toiminta-avustuksen loppuminen korvattiin osittain ottamalla käyttöön avustus työelämän kehittämis- ja palvelutehtävän edistämiseen (OPM 2004b, 14 - 16).

Ammattitutkintolaki annettiin vuonna 1993, ja sen toteutus alkoi vuonna 1994. Kun näyttötutkintojärjestelmä lain myötä tuli käyttöön Suomessa, lääninhallitusten koulutusten hankintara-

haa alettiin suunnata ensisijaisesti tutkintoon valmistavien koulutusten rahoittamiseen. Vuonna 1997 ammatillinen lisäkoulutuksen rahoitus koottiin yhdeksi kokonaisuudeksi ja järjestettiin lääninhallitusten hoitamaksi alueelliseksi hankintatoiminnaksi. Tämä tarkoitti sitä, että lääninhallitukset ostivat pieniä poikkeuksia lukuun ottamatta vain tutkintoon valmistavia koulutuksia tai lyhyempinä koulutuksina tutkinnon osiin valmistavia koulutuksia.

Ammattitutkintolain säätämisellä oli suuri merkitys ammatillisen aikuiskoulutuksen integroitumisessa selvemmin osaksi suomalaista koulutuspolitiikkaa. Kun ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset saivat oikeuden antaa todistuksia ammatillisen peruskoulutuksen tutkinnoista, lisäksi se tasa-arvoa muun ammatillisen koulutuksen kanssa (Ahonen 2012, 258).

Vuonna 2000 siirryttiin ammatillisessa lisäkoulutuksessa valtiosuosuuserjestelmään ja lääninhallituksen hankintajärjestelmä lopetettiin. Valtiosuosuuserjestelmästä tuli taas merkittävä osa ammatillisen aikuiskoulutuksen rahoitusta. Samalla määriteltiin myös oppisopimuskoulutuksena annettavan lisäkoulutuksen rahoituksen perusteet. Lisäkoulutukseen osallistuville henkilöille ja lisäkoulutusta hankkiville yrityksille määriteltiin maksuosuudet (OPM 2000, 2008, 13 - 14).

Kunnianhimoinen yritys uudistaa rahoitusperusteita oli opetus- ja kulttuuriministeriön vuosina 2007 - 2010 toteuttama hanke ”Aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus”. Vaikka hankkeen tuloksena tehtiin monia parannuksia, silti rahoitusjärjestelmän uudistuksen kannalta tulokset olivat vaatimattomia. Näistä

voidaan mainita lisäkoulutuksen tuloksellisuusrahan käyttöönotto ja se, että työttömille avautui mahdollisuus vuoden 2010 alusta alkaen opiskella omaehtoisessa koulutuksessa työttömyysetuudella. Vaikka viimemainittu ei liity suoraan aikuiskoulutuksen rahoitukseen, sen seurauksena ammatillisen aikuiskoulutuksen kysyntä lisääntyi ja useat ammatillisen aikuiskoulutuksen toteuttajat joutuivat toteamaan, että käytössä olevat koulutuspaikat olivat riittämättömiä (OPM 2009).

Kehittäminen leikkaa ja liimaa periaatteella

Ammatillinen aikuiskoulutus on purjehtinut koko sodan jälkeisen ajan vahvassa myötätuulessa. Sille asetetut yhteiskunnalliset ja määrälliset tavoitteet ovat täyttyneet hyvin indikaattoreiden valossa. Koulutusten kysyntä ja tarjonta ovat kehittyneet tasaaisesti vaikka useissa kasvukeskuksissa ovat käytettävissä olevat koulutuspaikat olleet riittämättömiä varsinkin viime vuosina. Panostukset ammatilliseen aikuiskoulutukseen näkyvät myös tilastoissa. Kun vuonna 1972 noin 10 % aikuisista osallistui ammatilliseen koulutukseen, oli osuus vuonna 1980 jo 20 % ja vuonna 2000 yli 40 %.

Näyttötutkintojärjestelmä on osoittanut toimivuutensa ja suoritettujen tutkintojen määrä on kasvanut vuosi vuodelta. Vuonna 1977 suoritettiin 4700 tutkintoa, vuonna 2005 lähes 30 000 tutkintoa ja vuonna 2011 jo yli 35 000 tutkintoa (Ahonen 2012, 259; Tilastokeskus 2011).

Suomi on ollut hyvässä vauhdissa kohti koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa 2011 - 2016

(OKM 2011) mainittua tavoitetta, tehdä Suomesta vuoteen 2020 mennessä maailman osavin kansakunta. Valtiontalouden kestävyysvaje näyttää nyt pysäyttävän aikuiskoulutuksen suotuisan kehityksen. Valtion talouden tila on muuttunut niin, että Suomella ei ole varaa lähivuosina niin suuriin panostuksiin ammatilliseen aikuiskoulutukseen kuin viime vuosikymmeninä.

Seuraavassa tarkastelen rahoituskonaisuuksia keskeisten aikuiskoulutusmuotojen ja kahden uuden mallin näkökulmasta.

Keskeisten aikuiskoulutusmuotojen rahoitus

Vuoden 1987 laki ammatillisista oppilaitoksista avasi oven aikuisille perustutkintoon valmistavaan koulutukseen. Vuonna 1988 opiskelijoita oli hieman yli 9000, vuonna 2011 noin 44 400 (Ahonen 2012, 251–254; Tilastokeskus 2011). Nykyisin aikuiset voivat osallistua perustutkintoon valmistavaan koulutukseen, joka järjestetään joko oppilaitosmuotoisena, oppisopimuskoulutuksena tai työvoimakoulutuksena.

Oppilaitosmuotoinen koulutus

Oppilaitosmuotoinen koulutus on luonteeltaan omaehtoista koulutusta ja rahoitus perustuu koulutuksenjärjestäjän perustutkintoon valmistavan koulutuksen opiskelijapaikkakohtaiseen kiintiöön. Aikuisten ammatilliseen perustutkintoon valmistavaan koulutukseen ei ole erillistä määrärahaa. Perustutkintoon johtavassa koulutuksessa koulutuksenjärjestäjä voi oman harkintansa mukaan jakaa koulutuspaikat käytettäväksi joko tutkintoperusteisessa eli ai-

kuiskoulutuksessa tai opetussuunnitelmaperusteisessa eli nuorisoasteen koulutuksessa. Siksi säädöksillä, jotka koskevat tätä rahoitusmuotoa, on vahva linkki aikuiskoulutuksen rahoitukseen.

Koottua tietoa siitä, missä suhteessa koulutuksenjärjestäjät ovat tämän jaon suorittaneet, ei ole olemassa. Alueelliset tekijät ja koulutuksenjärjestäjien strategiset ja hallinnolliset linjaukset ovat todennäköisesti niitä tekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet jakosuhteeseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö julkisti 7.11.2012 ehdotuksensa ammatillisen peruskoulutuksen leikkauksista vuoteen 2015 mennessä. Leikkausesitys perustui laskelmiin vuoden 2016 ikäluokan koosta. Suunnitelman mukaan koko maassa olisivat ammatillisen peruskoulutuksen paikat vähentyneet vuodesta 2013 vuoteen 2016 peräti 4,9 %. Saadun palautteen ja kuulemisten jälkeen opetus- ja kulttuuriministeriö julkisti 27.3.2013 uuden ehdotuksen, jossa koulutuspaikkojen väheneminen pieneni 2,1 %:iin. Kohtuullistaminen rahoitettiin pienentämällä yksikköhintoja ja jäädyttämällä vuosittaiset indeksikorotukset. AMKE ry:n laskelmien mukaan vuonna 2016 yksikköhinta on 4,2 % pienempi suhteessa 2013 keskimääräiseen yksikköhintaan. Kolmen tulevan vuoden mittaan koulutuksen yksikköhintarahoituksesta vähennetään yhteensä noin 165 miljoonaa euroa. Samaan aikaan julkinen rahoitus vähenee esitettyjen koulutuspaikkojen leikkausten takia yhteensä noin 60 miljoonaa euroa. (OKM 2013b, 2013d; AMKE 2013).

Ehdotuksen mukaisesti metropoli-alueella, Pirkanmaalla ja Varsinais-Suomessa koulutuspaikkojen määrä kasvaa ja muualla Suomessa pienenee. Suurim-

mat leikkaukset kohdistuvat Lappiin (-14,2 %), Keski-Pohjanmaalle (-13,9 %), Pohjois-Karjalaan (-12,4 %) ja Etelä-Pohjanmaalle (-12,4, %) (OKM 2013b).

Voidaan olettaa, että tulevat suuret muutokset perustutkintoon valmistavan koulutuksen paikkamäärissä tulevat vaikuttamaan myös jakosuhteeseen nuorten ja aikuisten koulutusmäärien välillä. Koska opiskelijamäärien leikkaukset on osittain rahoitettu pienentämällä koulutusten yksikköhintaa, se edellyttää koulutusmäärien supistamisen lisäksi toiminnan tehostamista ja ehkäpä jopa koulutuksen laadun alentamista (haastattelut: Arkko, Pirskanen, Saarikoski, Salomaa).

Ammatillisen koulutuksen kysyntä on ollut suurta myös niillä alueilla, joilla koulutuspaikkaleikkaukset ovat suurimpia.

Haastateltujen koulutuksen järjestäjien edustajilla ei vielä tässä vaiheessa (10.4.2013) ollut lopullista kantaa siihen, miten heidän edustamansa koulutuksenjärjestäjät tulevat muuttamaan jakosuhdetta. Sitä, miten jo aikaisemmin ammatillisen toisen asteen tutkinnon suorittaneiden rajaaminen yhteishaun ulkopuolelle (OKM 2013a; VN 2012) tulee vaikuttamaan hakijoiden määrään, ei voida tietää. Koulutustakuu edellyttää, että kaikille takuun piirissä oleville taataan opiskelupaikka. Koska

hakijalle voidaan osoittaa myös muu kuin peruskoulun päättäneen ensisijaisesti hakema koulutuspaikka, yhä suurempi osa valituista ei tule ottamaan koulutuspaikkaa vastaan ja keskeyttämiseriski kasvaa.

Haastatellut koulutuksen järjestäjät olivat sitä mieltä, että nuorisostaasteen koulutukseen hakeutuvien määrä tulee vähenemään. Hakeutujien määrän muutoksesta riippuu, saako aikuiskoulutus lisää paikkoja vai joutuuko luovuttamaan. Ammatillisen koulutuksen kysyntä on ollut suurta myös niillä alueilla, joilla koulutuspaikkaleikkaukset ovat suurimpia. Kaikki haastatellut koulutuksen järjestäjien edustajat kertoivat, että ensisijaisia hakijoita oli syksyllä 2012 enemmän kuin puolitoistakertainen määrä käyttävissä oleviin koulutuspaikkoihin nähden vaikka haastattelussa olivat mukana Jyväskylän koulutuskuntayhtymän lisäksi kolmen eniten koulutuspaikkoja menettävän koulutuksenjärjestäjän edustajat. Vaikka koulutuksenjärjestäjät voivat vapaasti jakaa käytösään olevat koulutuspaikat nuoriso- ja aikuiskoulutuksen kesken, koulutustakuu kuitenkin sitoo päättäjien käsiä. Syksyllä 2013 koulujen alettua joudutaan vielä tarkentamaan jakoa.

Tämänhetkinen epävarmuus johtuu siitä, että Suomessa ei ole paikallisella ja valtakunnallisella tasolla täsmällistä tietoa siitä paljonko nuorisostaasteen perustutkintopaikoista on jo vähintään yhden tutkinnon suorittaneiden käytössä. Myöskään aikuisten ammatilliseen perustutkintoon valmistavan koulutuksen kysynnästä ei ole tarkkaa tietoa, koska näyttötutkintoperusteisessa ammatillisessa peruskoulutuksessa ei ole yhteishakua.

Oppisopimuskoulutus

Oppisopimuskoulutus on osoittautunut suosituksi tavaksi hankkia ammatti- tai erikoisammattitutkinto. Oppisopimuskoulutuksen opiskelijamäärät ovat kasvaneet voimakkaasti. Kun vuonna 1992 oppisopimuskoulutuksessa opiskeli noin 5 000 opiskelijaa, vuonna 2011 vuotuinen opiskelijamäärä tutkintovoitteisessa koulutuksessa oli lähes 56 800 (OPM 2004a; Tilastokeskus 2011).

Oppisopimuskoulutus sopii erinomaaisesti perustutkinnon suorittamiseen. Ongelmana on ollut löytää halukaille opiskelijoille oppisopimuspaikkoja. Työnantajat ovat kokeneet oppisopimusopiskelijasta koituvat palkkakustannukset kohtuuttoman suureksi. Perustutkinto-opiskelijan varsinkin alkuvaiheen puutteellisesta ammattitaidosta johtuen, hänen työpanoksensa koetaan riittämättömäksi. Lisäksi opiskelijan ohjaaminen vaatii henkilöresursseja (Haastattelut: Pirskanen, Arkko, Salomaa). Perustutkintokoulutuksen houkuttelevuutta on pyritty lisäämään sillä, että opiskelijamäärissä ei ole ollut kiintiöitä.

Oppisopimuskoulutuksena toteutettavan lisäkoulutuksen määrä on ollut tiukasti kiintiöity. Useat koulutuksenjärjestäjät ovat kokeneet kiintiöt riittämättömiksi. Se, että kiintiöidyn lisäkoulutuksen kysyntä on ollut tarjontaa suurempi ja se, että perustutkintoon valmistavassa oppisopimuskoulutuksessa ei ole kiintiöitä, johti muutamaan ikävään rahoituksen väärinkäytöstepaukseen, joista esimerkkinä ovat Adulta Oy:n konkurssi ja opetus- ja kulttuuriministeriön vaatimukset Jalasjärven kunnalle palauttaa ammatilliselle aikuiskoulutuskeskukselle oppisopimuskoulutukseen

myönnettyä rahoitusta. KHO:n 8.5. 2013 tekemän päätöksen mukaan Jalasjärven kunta joutuu maksamaan takaisin OKM:lle perusteettomasti saatuja valtionavustuksia lähes 35 miljoonaa euroa. Jalasjärven kunta oli vedonnut valituksessaan mm. oppisopimuskoulutuksen rahoitusjärjestelmän selkeyden ja ohjauksen tarkkuuden puutteellisuuksiin (KHO 2013).

Opetus- ja kulttuuriministeriön tavoitteena on kehittää oppisopimuskoulutusta niin, että se nykyistä paremmin soveltuu myös nuorten koulutusmuodoksi. Osana nuorisotakuuta korotettiin työnantajille osoitettavaa koulutuskorvausta vuoden 2013 alusta lukien koulutustakuun piirissä olevien nuorten osalta. Lisäksi oppisopimuksen käyttöä edistetään joustavoittamalla rahoitusta. Tutkinnon osaan tähtäävän oppisopimuksen hinnan määräytymisperustetta muutetaan koulutustakuun piirissä olevilla, perusasteen päättävillä nuorilla siten, että yksikköhinta määräytyy koko tutkintoon tähtäävän ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhinnan mukaisena (OKM 2013c.).

Oppisopimuskoulutuksen määrärahat ovat vaarassa pudota vuoteen 2016 mennessä noin 30 % siitä, mitä ne olivat vuosikymmenen alussa (AMKE 2012). Tällä hetkellä ei ole tiedossa, että oppisopimuskoulutukseen olisi tulossa kiintiöitä perustutkintoon valmistavaan koulutukseen. Kun oppisopimusrahoitusta pyritään jatkossa kohdistamaan lähinnä nuorten opiskelijoiden perustutkintoihin, tulee se merkitsemään ammattitutkintoihin ja erikoisammattitutkintoihin valmistavan oppisopimuskoulutuksen vähenemistä. Mitä suurempi osa oppisopimuskoulutuksista on perustutkintoon valmistavia, sitä vähem-

män rahoitusta on käytettävissä lisäkoulutukseen (Kangaspunta 2013; haastattelu: Haapasaari.).

Työvoimakoulutus

Työvoimakoulutuksen vuosittainen määräraha valtion budjetissa on vaihdellut työllisyys- ja talustilanteen mukaan. Varsinkin aikaisempina vuosina työttömyyden lisääntyessä koulutusmäärät kasvoivat (Ahonen 2012, 257 - 258). Valtiontalouden kestävyysvajeesta johdettua tähän ei nyt näytä olevan valtiolla varaa. Vaikka työttömyys on vuodesta 2012 vuoteen 2013 kasvanut, ei ammatillisessa työvoimakoulutuksessa ole ollut kasvua.

Työvoimakoulutus hankitaan tarjouskilpailun perusteella. Laajemmat tarjouskilpailukierrokset järjestetään yleensä ELY-keskuksesta riippuen kaksi kertaa vuodessa. Yksittäisiä koulutuksia ja opiskelijapaikkoja voidaan hankkia myös tarjouskierroksen ulkopuolella. Työvoimakoulutusta voidaan hankkia myös nk. yhteishankintana. Silloin koulutuksen suunnitteluun ja rahoitukseen osallistuu yksi tai useampi työnantaja, joista kukin maksaa hankintasopimuksessa sovitun osuuden koulutuksen hankintakustannuksista (Työministeriö 2003, 13).

Viime vuosina yhä suurempi osuus työvoimakoulutukseen tarkoitettua rahoituksesta on mennyt maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukseen. Vuonna 2011 työvoimakoulutusta hankittiin (ilman ESR-koulutusta) yhteensä 6,48 miljoonaa opiskelijatyöpäivää. Maahanmuuttajakoulutuksen hankintojen määrä oli 1,25 miljoonaa opiskelijatyöpäivää. Vuodesta 2010 kokonaisuutena hankinta pieneni, mutta maahanmuuttajakou-

lutuksen hankinta kasvoi. Ammatillinen työvoimakoulutus tulee todennäköisesti myös jatkossa vähenemään ja maahanmuuttajakoulutus lisääntymään. Paineet maahanmuuttajakoulutuksen lisäämiseen kasvavat edelleen. Vuonna 2012 Suomeen muutti 31 280 henkeä, mikä oli itsenäisyyden ajan suurin määrä (TEM 2012a, 2012b; Tilastokeskus 2013).

Työvoimakoulutuksen ammatillinen koulutus on nykyisin pääosin tutkintoon tai tutkinnon osaan valmistavaa, poikkeuksena lähinnä työnantajien välittömiä tarpeita palvelevat yhteishankintakoulutukset. Ammatillisessa koulutuksessa painopiste on jonkin verran siirtynyt ammatti- ja erikoisammattitutkintoon valmistaviin koulutuksiin. Vaikka perustutkintoon valmistavia koulutuksia edelleen hankitaan, koulutuksen hankinta on keskittymässä muutamiin ammatteihin. Hankinnoissa on myös alueellisia eroja.

Koska työvoimakoulutuksen volyymi näyttäisi pienenevän lähivuosina ja maahanmuuttajien määrän kasvaessa järjestetään yhä enemmän kotoutumiskoulutuksia, työvoimakoulutuksessa suoritettavien tutkintojen määrän oletetaan vähenevän. Perustutkintojen määrä vähenee enemmän kuin lisätutkintojen määrä. (Haastattelu: Pudas.)

Nuorten aikuisten osaamisohjelma

Nuorten aikuisten osaamisohjelma on osana nuorisotakuuta käynnistetty määräaikainen ohjelma, jolla lisätään koulutusmahdollisuuksia aikaisemmin peruskoulusta valmistuneille ja ilman toisen asteen koulutusta jääneille nuorille aikuisille. Tämän ohjelman puitteissa

heille tarjotaan ammatti- ja erikoisammattitutkintoon ja niiden osiin valmistavaa koulutusta sekä opintoihin hakeutumista ja opintojen suorittamista edesauttavaa ohjausta ja neuvontaa, ml. hakeva toiminta. Tavoitteena on vahvistaa koulutuksella näiden henkilöiden työmarkkina-asemaa. Kohderyhmään kuuluvia, 20–29 -vuotiaita ilman perusopetuksen jälkeistä tutkintoa olevia aikuisia on kaikkiaan noin 110 000. Nuorten aikuisten osaamisohjelman tavoitteena on järjestää koulutusta 36 000 aloittajalle vuosina 2013 - 2016. Vaikka kohderyhmälle on tarkoituksena kohdentaa olemassa olevaa näyttötutkintoon valmistavaa ammatillista peruskoulutusta, ei tähän ole myönnetty lisärahoitusta (OKM 2012b).

Kuinka löytää ja saada kohderyhmä osallistumaan koulutukseen?

Nuorten aikuisten osaamisohjelmassa on paljon samaa kuin Noste-ohjelmassa, joka toteutettiin vuosina 2003 - 2009. Noste-ohjelmalla yhteiskunta ohjasi mittavat panostukset vähiten koulutusta saaneiden osaamisen parantamiseen. Noste-ohjelmalla rahoitettuihin koulutuksiin osallistui yhteensä 350 626 opiskelijaa ja ohjelman toteuttamiseen käytettiin rahoitusta yhteensä 124,5 miljoonaa euroa (OKM 2010).

Nuorten aikuisten osaamisohjelman haaste on sama kuin Noste-ohjelmalla: Kuinka löytää ja saada kohderyhmä osallistumaan koulutukseen? Haasteen vaatavuutta lisää se, että ohjelmalla voidaan käytännössä rahoittaa vain ammatti- ja erikoisammattitutkintoon ja niiden osiin valmistavaa koulutusta. Näihin tutkintoihin valmistavat koulutukset on Suomen koulutusjärjestelmässä suunniteltu lisäkoulutukseksi perustutkinnon jo suorittaneille ja perustutkinnon jälkeen työkokemusta hankkineille. Ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa on vähän sellaisia tutkintoja, joiden opiskelu voidaan helposti aloittaa ilman alan perustutkintotason osaamista. Todellisen kohderyhmän voisi kuvitella muodostuvan niistä alle 30 vuotiaista ilman toisen asteen tutkintoa olevista, jotka ovat jo ehtineet hankkia työkokemusta ja ovat iältään lähellä 30 vuotta.

Osaamisohjelman tavoitteet ovat suuret. Oppilaitokset joutuvat ponnistelemaan, jotta kohderyhmä tavoitetaan ja saadaan osallistuman koulutukseen. Ne eivät todennäköisesti pysty käyttämään kokonaan niille myönnettyä rahoitusta.

Kansalaisten henkilökohtainen koulutustili

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettamat selvityshenkilöt Erno Lehtinen ja Ida Mielityinen jättivät loppuraporttinsa kansalaisten henkilökohtaisista koulutustileistä opetusministeri Jukka Gustafssonille 28.5.2012. Selvityshenkilöiden näkemyksen mukaan kysyntälähtöisyyttä tulisi vahvistaa luomalla aikuis-koulutukseen uusi koulutustilien käyttöön perustuva rahoitusmekanismi. Ehdotuksen mukaan jokaisella yli 25-vuotiaalla Suomessa pysyvästi asuvalla olisi

mahdollisuus avata koulutustili omalla säästöosuudella. Valtio tukisi oman rahan käyttöä koulutukseen vastinrahoituksella. Koulutustilit toisivat lisää rahaa koulutukseen ja antaisivat näin vauhtia myös koulutustarjonnan kehittämiseen.

Selvityshenkilöiden mukaan rahaa ja resursseja on käytettävä entistä enemmän hakevaan ja ohjaukselliseen työhön. Alueilla yhteistyötä voitaisiin tehdä nykyistä enemmän, jotta uusia ryhmiä tavoitettaisiin ja saataisiin koulutukseen. Selvityshenkilöiden ehdotus on ymmärrettävä, sillä koulutuksessa ali-edustettujen ryhmien aktivoiminen on vaikeaa.

Mikäli kansalaisten koulutustilit otetaan käyttöön, se tulee asettamaan aikuisohjaukselle uudenlaisia haasteita. Koulutustilijärjestelmä luo ensisijaisesti kouluttautumisedellytyksiä niille, joilla on varaa ja halua sijoittaa 300 € tai enemmän koulutustililleen. Miten aikuisten tieto-, ohjaus- ja neuvontapalveluiden avulla tavoitetaan koulutuksessa aliedustetut ryhmät ja miten heille luodaan sellaisia ura- ja kehittymissuunnitelmia, että he ovat valmiit ja kykenevät sijoittamaan 300 € oman osaamisensa kehittämiseen? Jos aikuisohjaus epäonnistuu tässä, niin kansalaisten koulutustilit tulevat vain lisäämään koulutuksellista eriarvoisuutta (Lehtinen & Mieliäinen 2012).

Aikuiskoulutuksen monimuotoiseen rahoitusjärjestelmään on tulossa uusia erityiselementtejä. Tämä lisää entisestään haastetta: Miten aikuisten ohjaus ja neuvontajärjestelmää kehitetään, jotta ammatillisen osaamisensa kehittämistä tarvitsevat löytävät elämäntilanteeseensa parhaiten sopivan koulutusväylän?

Rahoitusratkaisut muokkaavat aikuiskoulutuksen malleja ja mahdollisuuksia

Suomessa ammatillinen aikuiskoulutus on kehittynyt valtavin askelein toisen maailmansodan jälkeen. Siitä on tullut vahva työllisyyden, talouden ja aluekehittämisen instrumentti. Sen avulla on voitu korjata koulutusjärjestelmän puutteita. Ammatillisen aikuiskoulutuksen vahvuus on hyvin toimiva osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen perustuva näyttötutkintojärjestelmä. Se on motivoinut ihmisiä hankkimaan tarvittavaa osaamista ja tuonut piilossa olevaa osaamista näkyville. Tehokas ammatillinen aikuiskoulutus on ollut merkittävässä roolissa työurien pitenemisessä, sen avulla on voitu ylläpitää parhaassa työiässä olevan työelämän tehtävistä päävastuun kantavan kansanosan osaamista. Ammatillisen tutkinnon näyttötutkintona suorittaneiden määrä on kasvanut vuosittain. Vuonna 2011 näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen osallistui 88 600 henkilöä ja suoritettiin 35 000 tutkintoa (Tilastokeskus 2011). Voidaan sanoa, että elinikäinen oppiminen alkaa olla todellisuutta Suomessa. Ammatillisen koulutuksen rahoituksessa tapahtuvat muutokset voivat muuttaa edellä kuvattua myönteistä kehitystä.

Aikuisten perustutkintoon valmistavalla koulutuksella on pystytty lisäämään työmarkkinoiden joustavuutta. Se on tehnyt mahdolliseksi työmarkkinoiden ja alueiden osaamistarpeen muutoksen edellyttämän ammatin vaihtamisen, henkilön omista syistä välttämättömän kouluttautumisen uuteen ammattiin ja tuonut olemassa olevan osaamisen näkyväksi.

Miten perustutkintoon valmistavan koulutuksen rahoituksen pieneminen tulee vaikuttamaan aikuisille suunnatun koulutuksen määrään, ei voida vielä tietää? Koulutustakuun ja yhteishakumenettelyn muutosten vaikutusta nuorisostaan koulutuskysyntään ei ole-massa olevien tietojen varassa voida laskea. Työvoimakoulutuksessa perustutkintoihin valmistavien koulutusten määrät laskevat. Perustutkintoon valmistavan oppisopimuskoulutuksen määrissä ei tule tapahtumaan suuria muutoksia. Nuorten aikuisten osaamisohjelmalla ei ole vaikutusta suoritettavien perustutkintojen määrään kuten ei myöskään mahdollisesti käyttöön otettavalla kansalaisten koulustilillä. Val-takunnan tasolla näyttötutkintona suorittettavien perustutkintojen määrä tulee todennäköisesti laskemaan vuoteen 2016 mennessä. Kehitys tulee olemaan erisuuntaista eri puolilla maata. Niillä alueilla, joilla ammatilliseen koulutukseen hakeutuneita on ollut jopa kaksinkertainen määrä aloituspaikkoihin nähden, perustutkintoon valmistavan aikuiskoulutuksen volyymit putoavat merkittävästi. Tapahtuvien muutosten suuruutta on vaikea ennakoita, koska samanaikaisesti tehdään useita eri suuntaan vaikuttavia ratkaisuja ja tarkkaa tietoa lähtötilanteesta ei ole olemassa.

Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen tulevaisuus näyttää synkältä. Lähes kaikista niistä rahoitusmuodoista, joilla näitä koulutuksia on rahoitettu, vähennetään rahoitusta. Oppilaitosmuotoisessa koulutuksessa rahoitus pienenee nykyisestä jopa 30 % vuoteen 2016 mennessä ja oppisopimuskoulutuksessa vielä enemmän. Nuorten aikuisten osaamisohjelmassa olevasta ”valuvirheestä” joh-tuen, se ei tule oleellisesti auttamaan tilannetta eikä myöskään mahdollinen

kansalaisten koulutustili. Työvoimakou-lutuksessa ammatillisen koulutuksen määrä pienenee.

Kehitys tulee olemaan erisuuntaista eri puolilla maata.

Ammatillinen lisäkoulutus – erinomainen työkalu ylläpitää ja kehittää työelämässä olevan henkilöstön ammatitaitoa ja työssä jaksamista – on jäämässä vajaakäytölle. On syytä kantaa huolta siitä, miten tämän Suomen tuotantoelämän kannalta kaikkein aktiivisimman työvoiman osan ammatillinen osaaminen turvataan, miten pystytään ylläpitämään heidän ammattitaitonsa niin, että luodaan todellisia edellytyksiä työurien pitentämiselle.

Leikkaamalla ja liimaamalla ammatil-lisen aikuiskoulutuksen rahoitusjärjestelmää tehdään aikaisempaa pirstaloituneemmaksi. Aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksen tavoitteet yhtenäisemmästä rahoitusjärjestelmästä eivät ole toteutuneet. Tästä on automaattisesti seurausena se, että koulutuksen järjestäjät joutuvat lisäämään hallintoa eli niukke-navia resursseja joudutaan käyttämään muuhun kuin varsinaiseen koulutukseen. Uhkana on, että byrokraatia lisääntyy ja koulutukseen hakeutujan on ai-empaa vaikeampaa löytää tarvitsemaansa koulutusta.

Aikuisohjauksen tarve kasvaa. Rahoi-

tusta suunnataan koulutuksessa aliedustetun väestönosan kouluttamisen. Tämä kohdejoukko on vaikeasti saavutettavissa ja tarve NOSTE-ohjelman aikana luotujen hakevan toiminnan mallien uudelleen käyttöönotolle on selvä. Aikuiskoulutuksessa tulee lisääntymään oppimisen ohjaamisen ja erityisopetuksen tarve.

Uusi tilanne vaatii ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjiltä valmiutta ja kykyä nopeasti tehostaa toimintatapaansa. On panostettava aikaisempaa enemmän hakevaan toimintaan ja opinto-ohjaukseen. On pystyttävä rakentamaan aikuisopiskelijalle opinpolkuja, joissa koulutus muodostuu kahdesta tai useammasta peräkkäisestä eri rahoitusmuodolla toteutettavasta palvelusta. Esimerkkinä voi olla koulutuspolun aloittaminen työvoimakoulutuksella tai TE-toimiston uravalmennuksella ja sen jatkaminen joko oppilaitosmuotoisella tai oppisopimuskoulutuksella. Työvoimakoulutuksen yhteishankintakoulutuksen rahoitusta tulisi käyttää tehokkaammin hyödyksi ja lisäksi pohtia tämän rahoitusmuodon yhdistämistä muiden rahoitusmuotojen kanssa (haastattelu: Pudas).

Koulutusta on siirrettävä entistä enemmän pois oppilaitoksesta työpaikoille. Suomen Yrittäjät ry:ssä on luonnosteltu ideaa, jossa osa nuorisosaasteen perustutkinto-opiskelijoista opiskelisi suurimman osan kolmen vuoden opiskeluajastaan yrityksissä. Vaikka toimintatapa olisi hyvin oppisopimustyyppinen, opiskelijat olisivat oppilaitoksen opiskelijoita ja oppilaitos vastaisi heidän oppimisestaan. Oppilaitoksilla olisi tässä mallissa vahva oppimisen ohjaamisen rooli (haastattelu: Lamppu).

Ammatillisen aikuiskoulutuksen taantuminen voidaan estää, kun oppilaitokset

etsivät ennakkoluulottomasti uusia tapoja toteuttaa koulutusta. Lisäksi valtioavun on tarkasti seurattava tekemiensä päätösten vaikutuksia ja tehtävä nopeasti tarvittavia korjaavia päätöksiä. Onkin ennakoitavissa, että syntyy tilanteita, joita joudutaan korjaamaan turvautumalla erityisrahoitukseen.

Lähteet

- Ahonen, K. 2012. Ammatillinen aikuiskoulutus. Teoksessa P. Kettunen ja H. Simola (toim.), Tiedon ja osaamisen Suomi, Kasvatus ja koulutus Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle (ss. 249 - 260). Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- AMKE ry. 2012. Oppisopimuskoulutuksen leikkaukset murentavat ammatillisen koulutuksen työelämäyhteyksiä. Tiedote 21.8.2012.
- AMKE ry. 2013. Ammatillisen koulutuksen rahoitusta leikataan voimakkaasti - vastapainona ammatillisen peruskoulutuksen koulutuspaikka-leikkausten kohtuullistamiselle. Tiedote 28.3.2013.
- Kangaspunta, K. 2013. Ajankohtaista aikuiskoulutuksesta. Luentomoniste 21.3.2013.
- KHO 2013. Oppisopimuskoulutuksen järjestämiseen myönnetyn valtionosuuden palauttamista koskeva valitus. Päätös 8.5.2013. Taltionumero 1639, Diaarinumero 3480/3/11.
- Laki ammatillisista oppilaitoksista 1987/487.
- Lehtinen, E. & Mielityinen, I. 2012. Selvitys henkilökohtaisista koulutustileistä. Soveltuvuus suomalaisen aikuiskoulutuksen rahoituksen uudistamiseksi. Työryhmämuistioita ja selvityksiä 2012:12, väliraportti. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.
- OKM 2010. Noste-ohjelma 2003–2009, Loppuraportti. Julkaisuja 2010:7. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.
- OKM 2011. Koulutus ja tutkimus vuosina 2011–2016, Kehittämissuunnitelma. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.
- OKM 2012a. Ammatillisen lisäkoulutuksen ja oppisopimuspaiikkojen ja oppisopimuskoulutuksen harkinnanvaraisten avustusten hakeminen. Kirje 11.10.2012. Luettu 8.6.2013 osoitteesta: http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/aikuiskoulutus_ja_vapaa_sivistystyoe/lomakkeet_ohjeet/liitteet/Ammatillisen_lisxkoulutuksen_oppisopimus-paiikkojen_ja_oppisopimuskoulutuksen_harkinnanvaraisten_avustusten_hakeminen.pdf.

OKM 2012b. Nuorten aikuisten osaamisohjelman toteutus, opiskelijatyövuosien, oppisopimus-koulutuksen ja muun määrärahan haku. Kirje 14.11.2012, 65/592/2012. Luettu 8.6.2013 osoitteesta: http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/aikuiskoulutus_ja_vapaa_sivistysoe/lomakkeet/ohjeet/liitteet/Nuorten_aikuisten_osaamisohjelman_toteutus_OKM_kirje_14112012.pdf.

OKM 2013a. Oppilaaksi ottamisen perusteista ammatillisessa peruskoulutuksessa. Asetus 4/2013.

OKM 2013b. Ministeriöltä tarkemmat ehdotukset ammatillisen koulutuksen opiskelijapaikoista. Tiedote 27.3.2013. Luettu 8.6.2013 osoitteesta: <http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2013/03/ammattillinen.html>.

OKM 2013c. Nuorten oppisopimuskoulutuksen koulutuskorvaus nousee. Tiedote 4.2.2013. Luettu 8.6.2013 osoitteesta: <http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2013/02/koulutuskorvaus.html>

OKM 2013d. Ehdotus ammatillisen koulutuksen järjestäjäkohtaisista opiskelijamääristä 2014 – 2016. Luettu 8.6.2013 osoitteesta: http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattillinen_koulutus/hallinto_ohjaus_ja_rahoitus/opiskelijamaarat.html.

OPM 2000. Ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitus osaksi laskennallista valtionosuusjärjestelmää. Tiedote 28.9.2000. Luettu 8.6.2013 osoitteesta: http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2000/9/ammattillisen_lisakoulutuksen_rahointu_osaksi_laskennallista_valt.

OPM 2004a. Oppisopimuskoulutus työllistymisen ja ammatillisen kehittymisen tukena. Työryhmämuiistioita ja selvityksiä 2004:15. Helsinki: Opetusministeriö.

OPM 2004b. Ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjäverkon, laadun ja rahoituksen kehittämisen. Työryhmämuiistioita ja selvityksiä 2004:39. Helsinki: Opetusministeriö.

OPM 2008. Ammatillisen lisäkoulutuksen tulosrahoitus, Ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjäverkon, laadun ja rahoituksen kehittäminen. Työryhmämuiistioita ja selvityksiä 2008:26. Helsinki: Opetusministeriö.

OPM 2009. Ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus, AKKU-johtoryhmän toimenpideehdotukset (toinen väliraportti). Työryhmämuiistioita ja selvityksiä 2009:11. Helsinki: Opetusministeriö.

Pitkänen, K. 1999. The financing of vocational education and training in Finland: Financing portrait. Luxembourg: Cedefop. Luettu 8.6. 2013

osoitteesta: http://www.cedefop.europa.eu/etv/Upload/Information_resources/Bookshop/4/finland_fi.html#3.1

Pohjonen, P. 2001. Työssäoppiminen tarkasteltuna ammatillisen aikuiskoulutuksen ja työelämän näkökulmasta. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopiston kasvatustieteellinen tiedekunta. Tampere: Tampereen yliopisto.

TEM 2012a. Työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen vuositilastot vuonna 2011. Tilastotiedote 2012:3. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

TEM 2012b. Ulkomaalaiset työnhakijat työ- ja elinkeinotoimistoissa 2011. Tilastotiedote 2012:4. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Tilastokeskus 2011. Ammatillinen koulutus vuonna 2011. Luettu 8.6.2013 osoitteesta: <http://www.stat.fi/til/aop>.

Tilastokeskus 2013. Maahanmuuttoa viime vuotta selvästi enemmän. Julkaisu 26.4.2013. Luettu 8.6.2013 osoitteesta: http://www.tilastokeskus.fi/til/muutl/2012/muutl_2012_2013-04-26_tie_001_fi.html.

Tuomisto, J. 2012. Elinikäinen Oppiminen: oikeus vai pakko. Teoksessa P. Kettunen ja H. Simola (toim.), Tiedon ja osaamisen Suomi, Kasvatus ja koulutus Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle (ss. 411 - 434). Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Työministeriö 2003. Työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen hankintajärjestelmän arviointi suhteessa toimintaympäristöön. Hankkeen loppuraportti. Työhallinnon julkaisu 335. Helsinki: Työministeriö.

VN 2012. Valtioneuvoston asetus 1047/2012 ammatillisen koulutuksen ja lukio koulutuksen yhteishausta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 ja 4 §:n muuttamisesta. Helsinki: Valtioneuvosto.

Haastattelut

Arkko, T. Lapin ammatti- ja aikuisopiston rehtori. Puhelinhaastattelu 10.4.2013.

Haapasaari, K. Jyväskylän, oppisopimuskeskuksen johtaja. Haastattelu 12.4.2013.

Lamppu, V-M. Suomen Yrittäjät ry:n koulutusasioiden päällikkö. Puhelinhaastattelu 18.4.2013.

Pirskanen, I. Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymän johtaja. Puhelinhaastattelu 10.4.2013.

Pudas, M. Keski-Suomen ELY-keskus, yksikön päällikkö. Haastattelu 25.4.2013.

Saarikoski, V. Jyväskylän koulutuskuntayhtymän johtaja. Haastattelu 15.4.2013.

Salomaa, T. Keski-Pohjanmaan aikuisopiston rehtori. Puhelinhaastattelu 12.4.2013.